

PROLOG

79 e.Kr.

Vakten i den nedre fengselshulen trakk bolten til side og gikk foran. Lyden av de jernskodde, romerske sandalene fikk Atretes til å tenke på Capua. Han fulgte etter vakten. Lukten av de kalde steinene og frykten som lurte overalt her nede, fikk svetten til å bryte fram. Noen ropte høyt bak en lukket dør. Andre stønnet i fortvilelse. Men plutselig hørte Atretes en annen lyd i dette uhyggelige mørket – en lyd som var så vakker at det ga en støkk i ham. Et eller annet sted i mørket var det en kvinne som sang.

Vakten gikk langsommere og la hodet svakt på skakke. «Har du noensinne hørt maken til stemme?» Sangen stanset, og vakten satte opp farten igjen. «Hun har vært her i flere måneder, og likevel er det ingenting som synes å gå innpå henne. Hun er ikke som de andre. Det er sørgelig at hun skal dø sammen med resten av dem i morgen.» Han stanset foran en tung dør og trakk bolten til side.

Atretes ble stående på terskelen og se fra ansikt til ansikt i det svakt opplyste rommet. En enkelt fakkell flakket på en av sideveggene. Alle skikkelsene fortonet seg som mørke skygger. De fleste av fangene var kvinner og barn. Det var bare noen få gamle, skjeggete menn. Atretes ble ikke overrasket. De yngre mennene var spart til kamper på arenaen.

Noen sa navnet hans, og han så en liten kvinne i filler reise seg fra mengden av skitne fanger.

Hadassa.

«Er det denne?» spurte vakten.

«Ja.»

«Sangeren,» sa han. «Du der! Kom hit!»

Atretes fulgte henne med øynene der hun famlet seg fram gjennom rommet. Folk rakte ut hendene for å røre ved henne. Noen grep hendene hennes, og hun smilte og hvisket oppmuntrende ord idet hun passerte dem. Da hun nådde døråpningen, så hun opp på ham med strålende øyne. «Hva gjør du her, Atretes?»

Han hadde ikke lyst til å si noe så lenge den romerske vakten var i nærheten, så han tok henne i armen og trakk henne ut i gangen. Vakten lukket døren og satte bolten på plass igjen. Han åpnet en annen dør tvers overfor og tente fakkelen, så stilte han seg lenger nede i gangen.

Atretes fulgte Hadassa inn i rommet som vakten hadde henvist dem til. Han lyttet til de jernskodde sandalene mot steinene og knyttet nevene. Han hadde lovt seg selv at han aldri skulle tilbake til et slikt sted, men nå var han her, og han hadde selv valgt det.

Hadassa så at han hadde det vondt. «Du må hate dette stedet,» sa hun stille. «Hvorfor kom du hit til meg?»

«Jeg hadde en drøm, og jeg vet ikke hva den betyr.»

Hun følte fortvilelsen og ba om at Gud måtte gi henne det svaret han trengte. «Sett deg ned og fortell meg drømmen,» sa hun, svak etter fengselsoppholdet og flere dager uten mat. «Det er ikke sikkert jeg vet svaret, men Gud vet det.»

«Jeg vandrer gjennom mørket, et mørke så tykt at jeg føler det på kroppen. Jeg ser ikke annet enn hendene mine. Jeg går lenge i dette mørket og føler ingenting, men hele tiden søker jeg noe. Det føles som en evighet. Så får jeg se en billedhogger. Foran ham står verket hans, en statue av meg. Det ligner på en av dem de selger i butikkene rundt arenaen, bare at denne er så virkelig at det ser ut som den kan puste. Mannen tar en hammer, og jeg vet hva han har tenkt å gjøre. Jeg roper til ham at han ikke må gjøre det, men med et eneste slag knuser han bildet i en million biter.»

Skjelvende reiste Atretes seg. «Jeg føler smerte, langt verre smerte enn jeg noensinne har følt. Jeg kan ikke bevege meg. Rundt meg ser jeg skogen i hjemlandet mitt, og jeg synker ned i en myr. Alle står rundt meg; far, mor, min kone, venner som for lengst er døde. Jeg roper til dem, men de bare stirrer på meg der jeg suges ned. Myra

presser seg rundt meg som mørket. Så står det plutselig en mann der og strekker hendene ut mot meg. De blør.»

Hadassa så på Atretes der han sank trett ned mot steinveggen på den andre siden av cellen. «Tar du imot den hånden?» spurte hun.

«Jeg vet ikke,» svarte han matt. «Jeg husker ikke.»

«Våkner du med dette?»

«Nei.» Han trakk pusten og strevde for å holde stemmen stødig. «Ikke ennå.» Han lukket øynene og svelget tungt. «Jeg hører et barn som gråter, en gutt. Han ligger naken på klippene ved sjøen. Jeg ser en bølge som slår innover ham, og vet at han blir dratt med. Jeg prøver å få fatt i ham, men bølgen skyller over ham. Da våkner jeg.»

Hadassa lukket øynene.

Atretes lente hodet bakover. «Fortell meg hva dette betyr.»

Hadassa ba Herren gi henne visdom. Lenge satt hun med bøyde hode, så så hun opp. «Jeg er ingen profet,» sa hun. «Bare Gud kan tyde drømmer. Men jeg vet visse ting, Atretes.»

«Hva slags ting?»

«Den mannen som rekker hendene ut mot deg, er Jesus. Jeg fortalte deg hvordan han døde, naglet til et kors, og at han oppsto igjen. Han strekker begge hendene ut mot deg. Ta imot dem og hold fast på dem. Det gjelder din frelse.» Hun nølte litt. «Med hensyn til barnet ...»

«Jeg vet hvem barnet er.» Atretes hadde vanskelig for å beherske seg. «Det er sønnen min. Jeg tenkte over det du sa den kvelden du kom opp i høydene, da jeg sa at du skulle la barnet dø, at jeg ikke brydde meg om det.» Han ventet litt med fortsettelsen. «Jeg sendte bud om at jeg ville ha barnet når det ble født.»

Da Atretes så hvor forskrekket Hadassa ble, reiste han seg og begynte å gå rastløs fram og tilbake. «Først var det fordi jeg ville søre Julia. Jeg ville ta barnet fra henne. Men så var det fordi jeg virkelig ville ha det. Jeg bestemte meg for å ta barnet med meg til Germania. Jeg ventet, og så kom beskjeden: Barnet var dødfødt.»

Atretes brøt ut i en bitter latter. «Men hun løy. Barnet var ikke dødfødt. Hun ga ordre til at det skulle settes ut på klippene for å dø.» Stemmen skalv av gråt, og han tok seg til håret. «Jeg sa til deg

at hvis Julia la ham for føttene mine, ville jeg snu meg og gå. Det var det hun gjorde, ikke sant? Plasserte ham på klippene og gikk sin vei. Jeg hatet henne. Jeg hatet meg selv. Du sa en gang at Gud måtte være meg nådig. Jeg sier det samme nå.»

Hadassa reiste seg og gikk bort til ham. «Sønnen din lever.» Han stivnet til og så ned på henne.

Hun la hånden på armen hans. «Jeg visste ikke at du sendte bud etter ham fordi du ville ha ham, Atretes. Hadde jeg visst det, hadde jeg gått rett til deg med ham. Tilgi meg at jeg har brakt deg smerte.» Hånden falt tungt ned.

Han grep henne i armen. «Sa du at han lever? Hvor er han?» Hadassa ba til Gud at han måtte ordne opp i det hun hadde gjort.

«Jeg tok med meg sønnen din til apostelen Johannes, og han overlot ham til Rispa, en ung enke som hadde mistet barnet sitt. Hun elsket gutten din fra første øyeblikk hun så ham.»

Hånden hans løsnet, og han slapp henne. «Sønnen min lever,» sa han undrende, og byrden av smerte og skyld falt av ham. Han lukket øynene og sa lettet: «Sønnen min lever.» Med ryggen mot steinveggen gled han ned på bakken. Knærne ville ikke bære ham etter det han hadde hørt.

«Sønnen min lever!» sa han med gråtkvalt stemme.

«Gud er nådig,» sa hun stille og rørte lett ved håret hans.

Den lette berøringen minnet Atretes om moren. Han grep Hadasas hånd og holdt den mot kinnene sine. Da han så opp på henne, la han igjen merke til arrene i det gode ansiktet, og at hun var svært tynn under den fillete, skitne tunikaen. Hun hadde reddet sønnen hans. Hvordan kunne han gå ifra henne og la henne dø?

Han reiste seg. Han hadde tatt sin beslutning. «Jeg går til Sertes,» sa han.

«Nei.»

«Jo,» svarte han bestemt. Selv om han aldri hadde kjempet mot løver og visste at sjansen til å overleve var minimal, måtte han prøve. «Når jeg hvisker noen ord i øret hans, gir ham meg lov til å gå ut på arenaen som forsvareren din.»

«Jeg har allerede en forsvarer, Atretes. Slaget er allerede over. Han

har seiret.» Hun holdt hånden hans fast mellom sine. «Skjønner du ikke? Hvis du går tilbake til arenaen nå, kommer du til å dø uten å ha lært Herren å kjenne.»

«Men hva med deg? I morgen kaster de deg til løvene.»

«Gud har dette i sin hånd, Atretes. Må hans vilje skje.»

«Du kommer til å dø.»

«Selv om han slår meg, vil jeg stole på ham,» svarte hun og smilte til Atretes. «Uansett hva som skjer, er det til Guds ære og etter hans vilje. Jeg er ikke redd.»

Atretes så på henne. Han følte en verkende trang etter en tro lik den hun hadde, en tro som kunne gi ham fred. Lenge gransket han ansiktet hennes, så nikket han, mens han kjempet mot følelsene som truet med å overmanne ham. «Du får det som du vil.»

«Det blir som Herren vil.»

«Jeg kommer aldri til å glemme deg.»

«Jeg vil heller ikke glemme deg,» sa hun. Så fortalte hun ham hvor han kunne finne apostelen Johannes. Hun la hånden på armen hans og så på ham med et blick fylt av fred. «Forlat dette dødens sted, og se deg ikke tilbake.»

Hun gikk ut i den mørke gangen og ropte på vekten.

Atretes sto og holdt fakkelen da vekten kom og åpnet celledøren. Idet han gjorde det, snudde Hadassa seg og så på Atretes. Øynene strålte av varme.

«Må Herren velsigne deg og bevare deg. Må han la sitt ansikt lyse over deg og være deg nådig. Må han løfte sitt åsyn på deg og gi deg fred,» sa hun med et vennlig smil. Så gikk hun inn i cellen sin.

Hun ble hilst av mumlende stemmer, og døren ble lukket med et smell.

SÆDEN

«Se, en såmann gikk ut for å så ...»

1

Fysisk utkjørt og med såret stolthet forlot Aretes området. Han hadde fått nok. Det var slutt på tålmodigheten.

Med det samme Hadassa fortalte at sønnen hans levde, og at apostelen Johannes visste hvor han var, begynte han å legge planer. Ettersom folk var så begeistret for ham, kunne han ikke dra inn i Efesus når som helst. Han måtte vente til mørket falt på. Det gjorde han da også. Det var ikke så vanskelig å finne apostelens hus – Hadassa hadde gitt en god forklaring – men selv midt på natten var denne Guds mann opptatt med å tjene. Han trøstet et sykt barn og hørte på en som kom med en bekjennelse på dødsleiet.

Aretes ventet på Johannes, og etter flere timer fikk han høre at apostelen hadde gitt beskjed om at han gikk direkte til en tidlig morgengudstjeneste ved elvebredden. Aretes var sint da han dro etter ham. Han kom like etter at en stor flokk hadde samlet seg for å høre Johannes tale om Jesus Kristus, deres oppstandne Gud. En tømmermann fra Galilea? En gud? Aretes lukket ørene for det som ble sagt. Han trakk seg tilbake til et stille sted under en terebint. Her bestemte han seg for å vente.

Men nå ville han ikke vente lenger! Den nye dagen hadde grydd, og det var allerede langt ut på morgenen. Fremdeles holdt de på med sine lovprisninger til den himmelske kongen. De fortalte historier om utfrielsler fra sykdom, dårlige vaner og til og med onde ånder! Han ble kvalm av å høre på dem. Nå ble noen dukket i elven, fullt påkledd! Var de blitt helt gale?

Aretes reiste seg og gikk bort til dem som sto bakerst i flokken.

Her henvendte han seg til en mann. «Hvor lenge pleier disse møtene å vare?»

«Så lenge Ånden leder oss,» svarte mannen og kikket flyktig på ham før de igjen begynte å synge.

Ånden? Hva mente han med det? Atretes var vant til å følge treningsopplegg og befalinger. Han holdt seg til solide fakta. Mannens svar virket ubegripelig. Var de blitt fulle av vinen som han hadde sett de bar rundt tidligere?

«Er det første gang du hører ...»

«Og siste,» avbrøt Atretes mannen, ivrig etter å komme vekk. Mannen så nøyere på ham, så gikk det et smil over ansiktet hans. Øynene videt seg ut. «Du er jo *Atretes!*»

Atretes kjente at blodet begynte å bruse. Musklene stivnet. Han fikk et bestemt drag om munnen. Det var to alternativer. Det første han tenkte på, var å komme seg vekk, men den lange ventetiden gjorde at han bestemte seg for å bli.

Din tosk! sa han til seg selv. Han burde ha holdt seg i ro og ventet under det skyggefulle treet i stedet for å tiltrekke seg oppmerksomhet på denne måten. Men nå var det for sent.

Han unnskyldte seg for sin opptreden. Han hadde ikke ant at folk husket ham fremdeles. Det var jo åtte måneder siden han forlot arenaen. Han hadde trodd at han var glemt for lenge siden.

Øyensynlig hadde efeserne god hukommelse.

Flere snudde seg da de hørte navnet hans. En kvinne gispet og hvisket noe til dem som sto ved siden av henne. Nyheten om at han var til stede spredte seg som ild i tørt gress. Folk kikket bakover for å se hva som foregikk, og da fikk de øye på ham. Han raget jo et hode høyere enn andre, og det blonde håret tiltrakk seg oppmerksomhet.

Han bannet for seg selv.

«Det er Atretes,» sa en.

Hårene reiste seg i nakken. Han visste at det klokeste var å forsvinne så fort som mulig, men den stridige naturen fikk overhånd.

Han var ikke lenger romernes slave, ikke lenger en gladiator som kjempet på arenaen. Han skulle leve sitt eget liv igjen. Hva var forskjellen på murene i en luksuriøs villa og dem i et *ludus*? Begge sperret ham inne.

Tiden er inne! tenkte han frustrert og sint. Han ville finne ut det

han var kommet for, og så gå sin vei. Hvis noen prøvde å stanse ham, skulle de få grunn til å angre.

Han skjøv mannen som sto og gapte mot ham, til side, og begynte å presse seg fram gjennom mengden. Opphisset hvisking kunne høres mens han banet seg vei.

«Gi plass til Atretes!» ropte en, og de som sto foran ham sluttet å synge og snudde seg og stirret på ham.

«Lovet være Herren!»

Atretes geipet av all oppmerksomheten. Selv etter ti år på arenaen hadde germaneren aldri vennet seg til at han alltid vakte oppsikt der han kom.

Sertes, som ledet lekene i Efesus, mannen som hadde kjøpt ham fra det store ludus i Rom, hadde utnyttet mobbens reaksjoner overfor den feirede gladiatoren, og han benyttet enhver anledning til å berike seg selv ved det. Efeseren hadde tatt imot bestiktelser fra rikfolk og tatt Atretes med til fester der han ble beundret og feiret. Andre gladiatører var glad for en så kongelig oppmerksomhet og tok imot alle de godene de ble tilbudt. De nøt de siste timene før de skulle møte døden på arenaen. Men Atretes hadde forsynt seg svært beskjedent både av mat og drikke. Han ville overleve. Han hadde alltid stått høyreist og ignorert sine verter. Han stirret på gjestene med en overlegen mine og var så full av forakt at de hadde gått i en stor sirkel rundt ham.

«Du oppfører deg som et dyr i bur!» hadde Sertes engang beklaget seg.

«Det er du og de andre som har gjort meg til det.»

Minnets om den tiden ga næring til raseriet som nå steg opp i ham, der han banet seg vei gjennom mengden på elvebredden. Hadassa hadde bedt ham oppsøke apostelen Johannes. Disse måpende, mumlende toskene skulle ikke få hindre ham i det.

Folk ble mer og mer høyroestet. Selv om han raget over dem alle sammen, følte krigeren at mengden presset seg inn på ham. Folk rørte ved ham idet han passerte dem. Han stivnet instinktivt og skjøv dem fra seg. Han ventet bare at de skulle gripe tak i ham eller rive i klærne hans, lik *amoratas*, som ofte hadde fulgt etter ham på gatene i Rom. Men disse menneskene, som var så begeistret for at han

var der, la bare hendene sine på ham for å hjelpe ham framover.

«Lovet være Herren ...»

«Han var gladiator ...»

«... så ham kjempe engang før jeg ble en kristen ...»

Folkemassen tettet seg til bak ham. Hjertet dunket. Kaldsvetten brøt fram i pannen. Han likte ikke å ha folk bak seg.

«Gjør vei,» sa en mann. «Slipp ham fram!»

«Johannes! *Johannes!* Atretes kommer!»

Visste de allerede hvorfor han var kommet til dette møtet til tilhengerne av Veien? Hadde Hadassa sendt bud til dem?

«En til! Enda en søker Herren!»

Noen begynte å synge, og stemmene lød sterkt rundt ham. Han fikk gåsehud på ryggen. Det åpnet seg en passasje for ham. Han tenkte ikke over hvorfor, men gikk det korte stykket som var igjen ned til elvebredden.

Flere menn og kvinner sto ute i vannet. En var nettopp blitt dukket under. En annen, som var drivende våt, lo og gråt mens han sprutet vann. Andre vasset ut for å omfavne ham.

En gammel mann som var kledd i en vevet tunika, med et stripe te skjurf, hjalp en opp av vannet, mens han sa: «Du er ren i Lammets blod.» Sangen ble sterkere, og gleden var til å ta og føle på. Mannen vasset raskt inn til vennene sine. En falt ham om halsen og gråt, og de andre flokket seg rundt ham.

Atretes ville helst komme seg vekk så fort som mulig. Han ville helst ha god avstand til disse gale menneskene. «Hei, du der!» ropte han til mannen med det stripe te skjurfet. «Er det du som er Johannes? Han som de kaller apostel?»

«Det stemmer.»

Atretes vasset ut i vannet. Bak ham hørtes et gledesbrøl, men hvorfor folk ropte, skjønte han ikke. Sertes hadde engang sagt at apostelen Johannes var en større trussel mot Romerriket enn alle opprørerne langs grensene til sammen, men da Atretes betraktet mannen som sto foran ham, så han ingen grunn til å frykte. Johannes var ikke særlig imponerende.

Men Atretes hadde lært seg til ikke å legge for stor vekt på ytre

ting. Vonde erfaringer hadde lært ham at man aldri skal undervurdere et menneske. En feiging var iblant mye listigere enn en modig mann, og selv den som tilsynelatende er helt forsvarsløs, kan påføre deg sår som er så dype at de ikke kan leges. Hadde ikke Julia revet hjertet hans i stykker med sine løgner og sitt forræderi?

Denne mannen hadde bare ett våpen som han kunne bruke mot ham, men det våpenet hadde Atretes tenkt å ta fra ham. Han plantet føttene trygt i sandbunnen. Både ansikt og tonefall var hardt som stein.

«Du har sønnen min. Hadassa kom med ham for fire måneder siden. Jeg vil ha ham igjen.»

«Hadassa?» sa Johannes interessert. «Jeg har tenkt mye på henne. Vi har ikke sett vår lille søster på flere måneder.»

«Du kommer ikke til å få se henne mer heller. Hun er blant de dødsdømte i hulene under arenaen.»

Johannes sukket tungt, så mumlet han noe for seg selv.

«Hun sa at du har gitt sønnen min til en enke som heter Rispa,» sa Atretes. «Hvor finner jeg henne?»

«Rispa bor i byen.»

«Hvor?»

Johannes gikk bort til Atretes og la hånden på armen hans. «Kom. Jeg vil snakke med deg.»

Han ristet av seg hånden. «Fortell meg hvor jeg finner kvinnen som har sønnen min!»

Johannes så på ham. «Da Hadassa kom til meg med barnet, sa hun at hun hadde fått beskjed om å plassere ham på klippene for at han skulle dø der.»

«Jeg har ikke gitt en slik ordre.»

«Hun sa at faren ikke ønsket barnet.»

Atretes kjente at det brant i kinnene. «Barnet er mitt,» sa han innbitt. «Mer trenger du ikke å få vite.»

Johannes rynket pannen. «Er det fordi Hadassa kom til meg med barnet at hun er blitt dømt?»

«Nei.» Hadassas ulydighet, da hun nektet å plassere barnet på klippene, ville vært nok til å dømme henne, men det var ikke

derfor Julia overga henne til døden. Atretes var sikker på det. Så langt han visste, ante ikke Julia at barnet levde. Men Julia kunne dømme Hadassa til døden for en hvilken som helst liten småting som hun ikke likte. Han visste bare om én sak som hadde opprørt Julia.

«En av tjenerne fortalte meg at Hadassa ble beordret til å brenne røkelse for keiseren. Hun nektet og bekjente at deres Kristus er den eneste sanne gud.»

Johannes strålte opp. «Lovet være Gud.»

«Hun var dum.»

«En Kristi dåre.»

«Er du glad for det?» spurte Atretes vantro. «Hun kommer til å dø på grunn av de få ordene.»

«Nei, Atretes, den som tror på Jesus, skal ikke forgå, men ha evig liv.»

Atretes begynte å bli utålmodig. «Jeg kom ikke hit for å diskutere gudene dine eller troen på et liv etter døden. Jeg kom for å få tak i gutten min. Hvis du vil ha beviser for at jeg er faren, undrer jeg på om en bekreftelse fra den horen som er mor til barnet, er godt nok. Jeg skal gjerne trekke Julia Valerian hit og legge henne på kne foran deg, så kan hun bevitne det. Er det tilstrekkelig? Du kan drukne henne hvis du vil, jeg hjelper gjerne til med det.»

Johannes møtte barbarens vrede med vennlighet. «Jeg tviler ikke på at du er faren. Jeg tenker på hva som er best for barnet, Atretes. Dette kommer til å få store konsekvenser. Hva med Rispa?»

«Hvilke behov har et spebarn, annet enn mat og varme? Gi kvinnen et annet barn. En annens. Hun har ingen rett til mitt.»

«Herren grep inn på vegne av barnet ditt. Hvis ikke ...»

«*Hadassa* grep inn.»

«Det var ingen tilfeldighet at hun kom til meg med barnet akkurat i det øyeblikket.»

«Hadassa sa at hadde hun visst at jeg ønsket å beholde gutten, ville hun ha kommet til meg med ham.»

«Hvorfor visste hun ikke det?»

Atretes bet tennene sammen. Hadde det ikke vært for alt folket som sto og så på, ville han brukt makt for å få vite det han trengte.

«Hvor er han?»

«Han er i trygge hender. Hadassa mente at den eneste måten å redde gutten din på, var å overlate ham til meg.»

Atretes betraktet apostelen med et kjølig blikk. Det spilte i en kjevemuskel, og han ble rød i ansiktet. Han prøvde å skjule skammen bak en mur av raseri, men visste at han ikke greide det. Bare ett menneske hadde sett inn i hans indre, under huden, inn i hjertet og sinnet – Hadassa. Det vil si, inntil nå. Denne mannen gjorde nemlig det samme.

Minnene strømmet på. Han tenkte på den gangen slavepiken kom og fortalte ham at barnet som Julia gikk med, var hans. Da hadde han svart at det brydde han seg ikke noe om. Hvordan kunne han forresten vite at det var hans barn? Til tross for Hadassas forsikringer var Atretes så rasende fordi Julia bedro ham med en annen mann at han ikke tenkte klart. Han hadde sagt til Hadassa at om så Julia Valerian la barnet ved føttene hans, ville han gå sin vei uten å se seg tilbake. Han kom aldri til å glemme sorgen han kunne lese i slavepikens ansikt ved de ordene ... heller ikke angeren som plaget ham etter at hun var gått. Men han var Atretes! Han kunne ikke rope at hun skulle komme tilbake.

Det hadde ikke falt ham inn at en kvinne kunne være så ufølsom overfor sitt eget barn som Julia hadde vært. Ingen germansk kvinne ville tenke på å sette barnet sitt ut på klippene for å dø. Nei, ingen germansk kvinne. Bare en sivilisert romersk kvinne kunne finne på noe slikt.

Hadde det ikke vært for Hadassa, ville gutten hans vært død.

Enda en gang prøvde han å konsentrere seg om dagen i dag, om mannen som sto tålmodig og så på ham. «Barnet er mitt. Hva jeg måtte ha sagt eller ikke sagt, betyr ikke noe. Hadassa sendte meg hit, og jeg vil ha gutten min.»

Johannes nikket. «Jeg skal sende bud etter Rispa og snakke med henne. Si meg hvor du bor, så skal jeg sende gutten til deg.»

«Fortell meg hvor hun bor, så henter jeg ham selv.»

Johannes rynket pannen. «Atretes, dette blir svært vanskelig. Rispa elsker barnet som sitt eget. Det blir ikke lett for henne å gi slipp på gutten.»

«Desto større grunn har jeg til å gå til henne. Det er ikke klokt av meg å la deg advare denne kvinnen slik at hun kan forlate byen.»

«Verken jeg eller Rispa vil ta sønnen din fra deg.»

«Jeg har bare ditt ord for det, og jeg kjenner deg ikke. Dessuten virker du gal,» sa han med et sideblikk på forsamlingen. «Det er ingen grunn til at jeg skulle stole på deg.» Han lo foraktelig. «Og enda mindre grunn til å stole på en kvinne.»

«Du stolte på Hadassa.»

Johannes studerte ham en liten stund, så fortalte han ham hvor han kunne finne Rispa «Jeg ber om at du må bli grepet av den barmhjertigheten og medlidenheten som Gud har vist deg ved å spare sønnen din. Rispa er en prøvet kvinne.»

«Hva mener du med det?»

«Hun har hatt store prøvelser i sitt unge liv.»

«Det er i hvert fall ikke jeg som er skyld i denne.»

«Nei, men jeg vil be deg at du ikke laster henne for det som er skjedd.»

«Det er guttens mor som har skylden. Jeg bebreider verken Hadassa eller deg eller denne enken,» sa Atretes, som var lettet over at han fikk vite det han trengte. «Dessuten,» la han til med et skjært smil, «er jeg ikke det minste i tvil om at denne enken din vil føle det mye bedre når jeg har betalt henne rikelig for bryet.» Han lot som han ikke så at Johannes ristet på hodet. Da han snudde seg, la han merke til at folkemengden var helt stille. «Hva er det de venter på?»

«De trodde du kom for å bli døpt.»

Atretes lo hardt og skyndte seg opp bakkeskråningen uten å kaste så mye som et blikk på dem som var samlet ved elven.

*

Atretes vendte tilbake til villaen sin langs den ytre veien og ventet. Det var tryggere å gå ute etter mørkets frambrudd, og dessuten var det noe han hadde glemt i sin iver.

«Lagos!» Den sterke stemmen ga gjenlyd oppover marmortrappen. «Lagos!»

En mann kom løpende langs den øvre korridoren. «Min herre!»

«Gå til slavemarkedet og kjøp en amme til meg.» Lagos skyndte seg ned trappen. «En ... amme, herre?»

«Sørg for å finne en germansk.» Han gikk over gårdsplassen til badene.

Lagos fulgte rådvill etter. Han hadde tjent flere herrer, men ingen så lunefull som denne. Lagos følte seg beæret for å regnes med blant Atretes' slaver. Tross alt var mannen den fremste gladiatoren i hele det romerske riket. Men Lagos hadde aldri regnet med at mannen skulle oppføre seg som en gal. Den første uken han tilbrakte i villaen, hadde Atretes knust alle møblene og satt fyr på soverommet før han forsvant. Etter en måned dro Silus og Appelles, to gladiatorer som Atretes hadde kjøpt av Sertes som vakter, ut for å lete etter ham.

«Han holder til i fjellhulene,» fortalte Silus da de kom hjem igjen.

«Dere må hente ham!»

«Og risikere å bli drept? Nei, det kan du glemme! Gå selv, gamle mann. Ikke jeg. Jeg er for glad i livet.»

«Han kommer til å sulte i hjel.»

«Han spiser kjøttet av dyrene han jakter på med et av disse fæle spydene som germanerne bruker, dem de kaller *framea*,» opplyste Appelles. «Han er blitt *feri* igjen.»

«Men vi må da gjøre noe!» sa Saturnina. Slavepiken var tydelig oppbrakt over at herren hennes hadde vendt tilbake til det barbariske villmannslivet og nå oppførte seg som et vilt dyr.

«Hva foreslår du, vesla? Skal vi sende deg opp til hulen hans, så du kan få skikk på ham? Kanskje du lykkes bedre enn jeg,» sa Silus og kløp henne i kinnnet. Hun slo ham på hånden, og han lo. «Innerst inne er du glad for at fru Julia vraket herren din. Hvis han noensinne kommer til sans og samling igjen og vender tilbake, kommer du til å stå i døren og ta imot ham.»

Mens Silus og Appelles streifet omkring, drakk og snakket om gamle kamper på arenaen, tok Lagos hånd om husholdningen. Alt ble holdt i god orden i tilfelle herren skulle ta til vettet og komme tilbake.

Det gjorde han da også, uten forvarsel. Etter å ha vært borte i fem måneder, dukket han plutselig opp i villaen en dag, vrengte av seg skinnene han gikk i, badet, barberte seg og tok på seg en tunika. Så sendte han en av tjenerne etter Sertes, og da lederen for lekene kom, snakket de sammen en kort stund. Følgende ettermiddag kunne en budbærer fortelle Atretes at kvinnen han søkte, var i hulen. Atretes dro av sted med det samme det ble mørkt.

Nå kom han og spurte etter en amme! En germansk amme, som om de vokste som druer på et vintre! Det var ikke barn i huset, og Lagos ville ikke engang tenke på hvilke grunner herren kunne ha til å spørre om noe slikt. Han hadde bare én tanke i hodet – å overleve.

Han stålsatte seg, samlet alt sitt mot og åpnet munnen for å gjøre herren oppmerksom på visse kjensgjerninger. «Det er ikke mulig, herre.»

«Betal det de forlanger. Jeg bryr meg ikke om hva det koster.» Atretes slengte beltet fra seg.

«Det er ikke alltid spørsmål om pris, herre. Det er stor etterspørsel etter germanere, spesielt hvis de er blonde, og utvalget er ikke så stort ...» Han følte at blodet forsvant fra hodet ved det drepende blikket som Atretes sendte ham. Hvis noen var klar over dette, burde det være han. Lagos lurte på om Atretes visste at det var reist en ny statue av Mars i byen, og likheten med gladiatoren som nå sto og så utålmodig på ham, var bemerkelsesverdig. Det ble fremdeles solgt statuetter av Atretes utenfor arenaen. Dagen i forveien hadde Lagos sett at de solgte Apollo-statuetter som lignet på Atretes, selv om de var mer overdådig utrustet enn noe menneske var fra naturens side.

«Unnskyld at jeg sier det, herre, men det er ikke sikkert det går an å finne en germansk amme.»

«Du er greker. Grekerne har ressurser. Finn en! Hun behøver ikke nødvendigvis være blond, men finn en som er frisk!» Han tok av seg tunikaen og avslørte en kropp som utallige *amoratas* forgudet. «Sørg for at hun er her i morgen tidlig.» Han gikk bort til bassengkanten.

«Ja, herre,» sa Lagos spakt. Han skjønnte at det var bedre å handle raskt enn å kaste bort tiden på å diskutere med en gal barbar. Hvis

det ikke lyktes for ham, ville Atretes uten tvil ete opp leveren hans, som raven som alltid eter av guden Prometheus.

Atretes stupte ut i bassenget. Det kjølige vannet kjentes godt for det feberhete sinnet. Da han steg opp, ristet han vann av håret. Han ville dra tilbake til byen i kveld. Alene. Hvis han tok Silus og Appelles med seg, ville de vekke for stor oppmerksomhet. Dessuten var ikke engang to veltrente vakter noe å stille opp med mot en folkemasse. Da var det bedre å snike seg inn i byen på egen hånd. Han ville iføre seg vanlige klær og dekke håret. Med en slik forkledning ville han ikke vekke oppmerksomhet.

Da han var ferdig i badet, gikk han fra rom til rom i huset. Rastløs og oppspilt travet han fram og tilbake inntil han havnet i det største rommet i andre etasje. Han hadde ikke satt fot i dette rommet siden han tente fyr på det for over fem måneder siden. Han så seg omkring og la merke til at tjenerne hadde fjernet de brannherjede møblene, det som hadde hengt på veggene og de knuste, korintiske vasene. Selv om de sikkert hadde skrubbet marmoren, var det fremdeles spor etter raserianfallet og ødeleggelsene. Han hadde kjøpt denne villaen til Julia, og han mente å føre henne hit som sin hustru. Han var fullt klar over at Julia var vant til stor luksus, og han husket hvor stolt han var da han kunne utstyre villaen med de dyreste gjenstander. De skulle ha delt dette rommet.

I stedet giftet hun seg med en annen.

Han kunne fremdeles høre henne rope ut sine løgner og dumme unnskyldninger da han kom for å ta henne til seg, tre måneder etter at han hadde oppnådd friheten. Hun sa at mannen hennes var homoseksuell, at han hadde en ung mann han holdt seg med, og at han ikke viste den minste interesse for henne. Hun sa hun hadde giftet seg med ham for å beskytte sin økonomiske selvstendighet, sin *frihet*.

Løgnaktige heks!

Han burde ha skjont hvem hun var lenge før. Hadde hun ikke, i ren ondskapsfull lyst, gått til Artemistemplet, forkledd som tempelprostituert, bare for å få tak i ham? Hadde hun ikke bestukket Sertes for å gi ham fri fra ludus når det måtte passe henne? Så lenge det ikke kom i veien for Sertes' treningsopplegg, fikk hun det som hun

ville. Dum som han var, hadde han stilt opp bare hun bøyde den ringpnydede fingeren. Han var besatt av skjønnheten hennes, han lengtet lidenskapelig etter henne, han hadde oppsøkt henne – og hun slaktet ham.

Så dum han hadde vært!

Da han tok Julia Valerian i armene, kastet han all stolthet over bord og all selvrespekt forsvant. Han hadde omfavnet skammen. Hele tiden i de månedene de hadde vært sammen, vendte han tilbake til cellen sin i ludus, nedtrykt og urolig. Han ville ikke se sannheten i øynene. Allerede den gangen hadde han visst hvem hun var. Likevel hadde han latt henne bruke ham, som alle andre brukte ham etter at han ble tatt til fange og revet bort fra sitt elskede Germania. Julias silkemyke armer hadde vært sterkere enn lenkene han ble bundet med.

Siste gangen han så henne, hadde hun ropt at hun elsket ham. Elsket! Hun visste så lite om kjærlighet – og om ham – at hun trodde ikke det betydde noe om hun giftet seg med en annen. Hun trodde at han med glede ville fortsette å oppsøke henne, hver gang det passet henne.

Han visste at uansett hvor mye han vasket seg, ville han aldri bli kvitt besmittelsen hun påførte ham. Nå når han så seg om i det kalde, umøblerte rommet, sverget han at ingen kvinne noensinne skulle få slik makt over ham igjen.

Da solen gikk ned, tok Atretes på seg en ullkappe, stakk en kniv i beltet og gikk mot Efesus. Han tok veien nordvestover langs høydedraget og fulgte en sti som han kjente godt, før han slo inn på veien. Det lå mange små hus i dalskråningene, og etter hvert som han nærmet seg byen, ble det flere og flere av dem. Fullastede vogner rullet av sted langs hovedveien, på vei mot byportene. Ingen la merke til ham i mørket, men han passet også hele tiden på å holde seg skjult.

Han gikk rett bak en vogn da kjørerer fikk øye på ham. «Hei, du der! Kom deg vekk fra vognen!»

Atretes gjorde en bevegelse med hånden.

«Vil du ha juling?» ropte kjørerer og reiste seg fra setet. Atretes lo unnnvikende, men sa ingenting. Aksenten ville røpe ham. Det var ikke mange germanere i denne delen av riket. Han forlot mørket og gikk

inn blant en flokk romerske vaktsovdater med fakler. En av soldatene kastet et blikk på ham, og øynene deres møttes et lite sekund. Han så at romeren fattet interesse for ham, og bøyde hodet slik at ansiktet ikke var synlig. Vakten snakket til en kamerat, og Atretes valgte å slutte seg til en gruppe reisende. I den første og beste gaten han kom til, tok han av fra hovedveien. Her ventet han en stund i mørket, men vakten sendte ingen etter ham.

Atretes begynte å gå igjen, takknemlig for at det var måneskinn, slik at han kunne se de hvite steinene som var innlagt i granitten langs veien.

Johannes hadde forklart at kvinnen som hadde sønnen hans, bodde i andre etasje i et *insulae* i fattigkvarteret, sørøst for bibliotekene i nærheten av Artemistemplet. Atretes visste at han kom rett hvis han gikk til sentrum.

Da han nærmet seg templet, ble det mer og mer folksomt. Han fulgte en del smug for å unngå folk, og snublet over en mann som lå og sov mot en vegg. Mannen stønnet, bannet, trakk kappen over hodet og la seg på siden.

Da Atretes hørte stemmer bak seg, satte han opp farten. Idet han rundet et hjørne, var det noen i tredje etasje i et hus som tømte nattpotten i gaten. Han hoppet forskrekket tilbake og ropte mot det åpne vinduet.

Han hørte ikke mer til stemmene bak seg, men skjønnte at de var der. Han snudde seg og myste. Seks skikkelser snek seg inn på ham. Han stilte seg opp for å ta imot dem. Da de skjønnte at han hadde sett dem, ble de straks frekkere. De prøvde å skremme ham, og så ut til å ville omringe ham. En av dem skilte seg ut som lederen. Han pekte, og de fem andre beveget seg rundt Atretes så han ikke skulle ha sjanse til å slippe unna.

Han så at det glimtete i stål, og smilte kaldt. «Dette blir ikke lett for dere.»

«Hit med pungen,» sa lederen. Av stemmen skjønnte Atretes at det var en ung mann.

«Gå hjem og legg deg, gutten min, så overlever du natten.» Ungdommen lo høyt og kom nærmere.

«Vent, Palus,» sa en av de andre. Han virket nervøs.

«Jeg liker ikke dette,» sa en av de andre i mørket. «Han er et hode høyere ...»

«Hold munn, Tomas! Vi er seks mot en!»

«Kanskje han ikke har penger.»

«Han har penger. Jeg hørte at det singlet i mynter. Tunge mynter.» Palus gikk enda nærmere. De andre fulgte etter. «Pungen!» Han knipset med fingrene. «Kast den hit.»

«Kom og ta den.»

Ingen beveget seg. Palus kalte ham med et stygt navn. Den unge stemmen skalv av opphisselse.

«Jeg hadde ikke trodd det om en slik som deg,» sa Atretes og rispet litt i stoltheten hans. Ungdommen med kniven hogg etter ham.

Det var flere måneder siden Atretes hadde kjempet, men det spilte ingen rolle. All treningen og instinktene kom straks til sin rett. Han gjorde en brå bevegelse og unngikk knivstikket. Så grep han den unge gutten om håndleddet, trakk armen ned og rundt og rev den av ledd. Palus gikk skrikende i bakken.

De andre visste ikke om de skulle flykte eller angripe, inntil en dumming gjorde det siste, og resten fulgte etter. En av dem slo Atretes i ansiktet mens en annen hoppet opp på ryggen hans. Atretes trykte seg med hele sin tyngde mot veggen og sparket hardt mot ham som angrep ham forfra.

Atretes fikk to slag på siden av hodet idet han satte albuen i brystet på en angriper. Tyven falt i bakken og gispet etter luft.

I forvirringen løsnet Atretes' kappe og falt av hodet hans, så det lyse håret skinte i månelys.

«Det er jo *Atretes!*» De som ennå var i stand til å komme seg vekk, løp som rotter i mørket.

«Hjelp meg!» stønnet Palus, men vennene hadde forlatt ham. Han lå og ynket seg med den brukne armen over brystet. «Ikke drep meg,» hulket han og trakk seg baklengs opp mot veggen. «Ikke drep meg! Vær så snill! Vi visste ikke at det var deg.»

«Den ynkeligste jeg møtte på arenaen var mer modig enn du, gutt.» Atretes skrittet over ham og fortsatte nedover i smuget.

Han hørte stemmer foran seg. «Jeg sverger! Det var ham! Han var stor, og håret lyst hvitt i måneskinnet. Det var Atretes!»

«Hvor?»

«Her nede! Han har antakelig drept Palus.»

Bannende løp Atretes nedover en smal gate som førte i stikk motsatt retning av dit han hadde tenkt seg. Etter en stund svingte han inn i en annen gate, passerte et hjørne og kom i riktig retning. Foran ham lå en bred gjennomfartsåre, ikke så langt fra Artemistemplet. Han sakket på farten da han nærmet seg templet. Han ville helst ikke vekke oppmerksomhet ved å ha det for travelt. Atretes trakk kappen opp for å dekke håret, og bøyde hodet da han gikk inn i basargaten.

På begge sider av gaten var det boder, og kjøpmenn ropte ut sine varer. Da Atretes bante seg vei gjennom folkevrimmelen, så han miniatyrtempler og statuetter av Artemis, brett med amuletter og punger med røkelse. Han passerte en butikk der de solgte gudebilder, og kikket på disken med de mange marmorstatuettene. Plutselig dunket noen til ham, og han gikk nærmere for å late som om han var interessert i varene som lå der. Det måtte se ut som han var en vanlig kveldsvandrer som var ute for å kjøpe et eller annet. Her var det besøkende fra alle kanter av riket, og alle var interessert i å kjøpe lot det til. Atretes likte ikke det han så.

Kjøpmannen trodde han var interessert. «Vær så god, min herre! Bare se! Dette er kopier av den nye statuen som nettopp er reist til ære for Mars. Du finner ikke bedre håndarbeid noe sted.»

Atretes trådte nærmere og grep en av statuettene. Han hadde ikke regnet med dette. Den forestilte jo *ham!* Han stirret på den utfordrende avguden. «Mars?» sa han anklagende og hadde mest lyst til å knuse marmorfiguren til støv.

«Du må være ny i byen. Er du på pilegrimsreise til gudinnen vår?» Kjøpmannen holdt fram en liten statuett, utstyrt med bryster og med en hodebekledning som var prydet med symboler. Blant annet så Atretes tegnet som han engang hadde tilbedt, guden Tiwaz' merke.

«Der er han! Borte ved gudebutikken!»

Atretes så seg rundt og oppdaget en flokk unge menn som banet

seg vei gjennom mengden mot ham. «Jeg sa jo at det var Atretes!»

«Atretes! Hvor?»

Folk til høyre og venstre for ham begynte å stirre. Kjøpmannen betraktet ham med åpen munn. «Det er jo deg!»

Atretes grep om bordet og veltet det. Han skjøv folk til side og forsøkte å løpe. En mann grep tak i tunikaen hans, og Atretes snudde seg med et rasende rop og slo ham i ansiktet. Idet mannen falt, rev han tre andre med seg.

Fra alle kanter lød det nå: «Atretes! Atretes er her!»

Flere hender ble lagt på ham. Mange ropte navnet hans med opphissede stemmer.

Etter hvert som stemningen steg i gaten skjønte Atretes at dette kunne bli en svært farlig situasjon. Det ville ikke vare lenge før gemyttene kom i kok, og han ville bli det naturlige midtpunktet. Han nærmest pløyde seg vei gjennom folkemengden. Han måtte komme seg vekk. Straks.

«Atretes!» En kvinne skrek høyt og kastet seg over ham. Idet han ristet henne av seg, klorte hun ham langs halsen med de lange neglene sine. En annen grep tak i håret hans. Kappen ble revet av skuldrene. Folk hylte og skrek.

Han rev seg fri og slo folk ned for å komme seg unna. Men de ropte høyt og fulgte etter ham som en flokk ville hunder. Atretes kom seg inn i en smal gate med butikker på begge sider. Han veltet enda et bord så frukt og grønnsaker deiset ned på fortauet. Han rev ned nok et bord. Her var det kobbervarer. Enda mer ble strødd i veien for mobben som forfulgte ham. Det hørtes høye skrik når noen gled og falt. Han hoppet over en liten vogn, tok en skarp sving og løp nedover et smalt smug. På begge sider var det høye *insulaer*. Da han oppdaget at det var en blindgate, var han nærmere panikken enn han noensinne hadde vært. Han hadde en gang sett en flokk med ville hunder som jaget en mann på arenaen. Da hundene fikk tak i ham, rev de ham i biter. Disse gale menneskene kunne finne på det samme.

Atretes så seg fortvilet omkring etter en fluktvei. Da han fikk øye på en dør, løp han mot den. Den var stengt. Han satte skulderen

imot, brøt den opp og stormet opp en mørk trapp. Han stanset ikke før han var oppe i andre etasje. Her ble han stående og vente. Han lyttet spent mens han hev etter pusten.

Ute på gaten hørtes opphissete stemmer. «Han må ha gått inn i en av insulaene.»

«Se her!»

«Nei, vent! Denne døren er brutt opp.»

Straks etter hørtes fottrinn i trappen. «Han er her.»

Atretes skyndte seg alt han kunne, uten å lage støy, bortover korridoren. Selv om alle dører var lukket, var det ikke vanskelig å skjønne at det bodde mye folk her. En dør åpnet seg bak ham, og noen kikket ut akkurat idet han dukket inn i en smal sidegang. Han kom seg opp i tredje etasje og derfra til fjerde. Fremdeles laget forfølgerne et svare bråk bak ham. De vekket nok alle som bodde i bygningen. Da han nådde taket, oppdaget han at det var helt åpent. Han kunne ikke gjemme seg noe sted.

Han hørte stemmer i trappen.

Han hadde bare en mulighet, og den sjansen tok han. Atretes tok sats og hoppet over til neste bygning. Han falt og slo seg da han landet, men kom seg fort opp igjen, løp bort til en annen dør og kom seg ned en ny, mørk trappegang. Det skjedde i samme øyeblikk som en hel flokk dukket opp på taket han nettopp hadde forlatt.

Atretes hev etter pusten. Hjertet dunket.

Stemmene forsvant. En etter en løp forfølgerne ned trappen igjen, men de hadde ikke gitt opp jakten. Atretes sank sammen mot veggen og lukket øynene.

Hvordan skulle han komme seg gjennom byen, finne enken og barnet og få med seg gutten ut uten å miste livet i forsøket?

Han forbannet dem som laget guder. De hadde gjort ham til en avgud for folk som stadig traktet etter nye guder. Men han skjøv straks fra seg disse tankene. Han måtte konsentrere seg om hvordan han skulle komme seg helskinnet ut av byen. Når han hadde greid det, fikk han tenke ut en annen plan for å hente sønnen.

Han ventet en times tid før han våget seg ned trappen og inn i huset. Han fór sammen ved den minste lyd. Da han kom ut på

gaten, holdt han seg tett inntil husveggene og brukte mørket som beskyttelse.

Han gikk seg vill. Snart er det slutt på nattens mørke timer, tenkte han der han snek seg av sted som en rotte i virvaret av smug og trange gater.

Han nådde byporten akkurat idet solen steg opp.